

Verslag consultatiegesprek Burgers en Ondernemers

Datum en tijd: donderdag 9 april, 19.30 tot 22.00 uur

Inloop: vanaf 19.00 uur

Locatie: City Informatie Centrum, Coolsingel 197 te Rotterdam

Aanwezig waren circa 60 bewoners en een aantal ambtenaren en politici (in de rol van toehoorder).

Doel van de consultatiegesprekken is de ervaringen en achterliggend argumenten en motieven van actoren (uit de gouden driehoek) in bewonersparticipatie verzamelen voor zover het gaat om de door de werkgroep vastgestelde uitdagingen.

De inhoud van de bijeenkomsten sluit dan ook nauw aan bij de dilemma's die in een kadernotitie zijn geformuleerd. In dit eerste gesprek met bewoners en ondernemers werden de volgende thema's besproken:

- hoe vroeg is vroeg?
- stedelijk versus lokaal (op verzoek van de deelnemers is dit thema toegevoegd aan de agenda)
- representativiteit en diversiteit
- permanente en eerlijke feedback
- contract of contact?

Deze thema's zijn in subgroepen besproken en vervolgens plenair terug gekoppeld.

Hieronder volgt de weerslag van het gesprek voor wat betreft de voor het protocol meest relevante opmerkingen en signalen van de deelnemers aan het gesprek. Het verslag is gebaseerd op de terugkoppeling uit de werkgroepen. Dit is dus geen woordelijke weergave van wat is besproken.

1. Hoe vroeg is vroeg?

Timing is voor bewoners en ondernemers van essentieel. In algemene zin wordt dat ook onderschreven. Alleen 'hoe vroeg is vroeg genoeg?'. Op het moment dat er een idee of een plan is? Of al eerder? Bewoners moeten vanaf de analysefase, de fase waarin het probleem wordt gedefinieerd, zijn betrokken. Alle partijen in de driehoek hebben immers een eigen perspectief op de werkelijkheid. Als het perspectief van bewoners niet wordt meegenomen zal er geen richting worden gekozen die bewoners aanspreekt.

Uitkomsten:

Te vroeg bestaat eigenlijk niet! Het is nooit te vroeg bewoners te betrekken bij processen.

Het is voor bewoners erg belangrijk dat de initiatiefnemer – gemeente of markt – eerlijk is: wees open of iets de status van plan heeft, of een andere. Wees eerlijk over financiën.

Er bestaat een discrepantie tussen de 'grote visie' (Wie volgt dat?) en de uitwerking daarvan in 'kleine visies' (opeens dichtbij en heel aansprekend). De gemeente gaat er van uit dat iedereen op de hoogte is van de grote visie en de daaruit voortvloeiende 'kleine', concrete consequenties maar dit is niet juist. Juist de detaillering heeft directe invloed op de leefomgeving.

Bewoners vinden het heel kwalijk dat er nadat een informatieavond is georganiseerd in de stukken wordt gemeld dat er met 'bewoners is gepraat'. Deze twee zaken zijn niet hetzelfde. Het gebeurt ook dat een zelfde procedure wordt gehanteerd terwijl het besluit al is genomen.

De situatie waarin burgers de initiatiefnemers zijn in de gouden driehoek komt ook voor. Dat wordt niet meegenomen in de stukken van de werkgroep. Dat is een goed uitgangspunt.

Bewoners moeten worden betrokken bij de analyse van hun leefomgeving. Zij moeten hun zegje kunnen doen in de probleemdefinitie. Als dit niet gebeurt, kan een eventueel plan niet rekenen op draagvlak (omdat er geen gedeelde analyse is).

Er wordt geopperd een budget te reserveren van waaruit burgers de inhuur van externe adviseurs kunnen financieren wanneer hier behoefte aan is.

Het advies luidt; vind een vorm waarin vanaf een vroeg stadium door iedereen meegepraat kan worden. Er is veel liefde voor de stad bij bewoners en ondernemers.

3. Stedelijk versus lokaal

In Rotterdam zijn in de regel verschillende bestuurslagen en gemeentelijke diensten betrokken bij ontwikkelingen in het fysieke domein. Lokale en korte termijn ontwikkelingen bijvoorbeeld, kunnen op gespannen voet staan met stad of regiobrede afwegingen op lange termijn. Dat betekent dat de belangen van verschillende overheden met elkaar kunnen botsen.

Stedelijk = abstract, wat betekent het voor de wijk? Beleid is altijd abstract geformuleerd. Een Stadsvisie of een Woonvisie is geformuleerd in abstracte termen. Om die reden kan iedereen er zijn/haar gelijk mee bewijzen.

Beleid, zoals de Stadsvisie, is opgesteld vanuit macro-perspectief, top-down, gebaseerd op stedelijke belangen. Wat goed of nodig is voor de stad als geheel, is niet automatisch goed of nodig voor een bepaalde buurt/ wijk. Onduidelijk is wie de belanghebbers eigenlijk zijn. Goed beleid begint bij het vastleggen van de wensen en belangen van zittende bewoners.

De Stadsvisie staat nu niet ter discussie en is het vertrekpunt voor allerlei plannen op wijkniveau. Eigenlijk zou het omgekeerd moeten zijn, namelijk dat een wijkvisie, die uitgaat van versterking van de wijkidentiteit, het vertrekpunt vormt voor het opstellen van een stadsvisie (bottom-up). Bewoners

hebben geen behoefte aan een megalomaan verhaal over Rotterdam waarin allerlei fantastische vergezichten worden beschreven, maar willen juist dat een stadsvisie in gaat op de toekomst van hun wijk.

Kernvraag is hoe men aankijkt tegen de spanning tussen het stedelijke belang (zoals verwoord in door de gemeenteraad vastgesteld “beleid”) en het bewonersbelang.

In het stadsprotocol moet aandacht worden besteed aan herstructurering. Herstructurering is een goed voorbeeld van ‘beleid’ dat op stedelijk niveau wordt besloten. Op welk moment worden de zittende bewoners in het planproces betrokken? Nu is praktijk dat bewoners pas worden betrokken als het besluit tot herstructurering van een wijk al is genomen door de gemeenteraad. Dat is te laat. Het ‘beleid’ is dan al gemaakt. Bewoners moeten worden betrokken vanaf de start van het nadenken over de toekomst van de wijk.

Belangrijk is dat duidelijk en helder is wat er met de input van bewoners is gedaan. Dit moet ergens in de voortgang tot uiting komen. Aanbeveling: de deelraad of gemeenteraad moet bij het bespreken van een nieuw plan standaard toetsen of, en zo ja, hoe de consultatie met omwonenden is verlopen. Er zijn drie zaken waar de politiek dan op moet letten:

- inhoudelijk verslag van de consultatie-bijeenkomsten
- wat heeft de initiatiefnemer met de ingebrachte ideeën gedaan
- nagaan of het op een “nette” manier is georganiseerd

Er is veel kritiek op de rol van de (deel)gemeentepolitiek. Politieke partijen spelen een spelletje. Discussies in de gemeenteraad hebben soms niets te maken met de belangen van bewoners.

Om te weten wat er nodig is in een wijk, wat de problemen zijn maar ook de sterke waardevolle zaken, is er maar 1 oplossing: ga de wijk in. Dit is een must voor maatschappelijke instellingen, gemeente-diensten en vooral ook voor raadsleden en bestuurders.

Bestuurders weten vaak heel veel, ook van plannen die eraan komen. Indien een bewoner dan vraagt welke plannen eraan komen en de bestuurder geen informatie geeft, verliest de bewoner zijn vertrouwen in de politiek. Het gaat hier om de integriteit van het bestuur. Dit soort situaties veroorzaakt het gevoel bij bewoners, dat de gemeente vooral onder 1 hoedje opereert met “de markt” en er niet is voor de bewoners.

Zowel ontwikkelaars maar ook en vooral de politiek communiceren totaal onrealistisch over de planning van bepaalde zaken. De ervaring is dat vrijwel elke planning over de beloofde termijn heen gaat. Mogen bewoners van professionals niet verwachten dat zij hun eigen werkzaamheden goed kunnen plannen?

Als het gaat om wonen en woonbeleid is de basis een bestemmingsplan. Het bestemmingsplan is niet anders dan de vastlegging van goedgekeurd beleid en moet simpelweg op orde zijn. Dit is in heel Rotterdam een probleem. Zodoende is er onvoldoende bescherming en kunnen allerlei ongewenste ontwikkelingen niet worden tegengehouden. De praktijk van ‘vrijstellingen’ is eigenlijk vreemd; want het houdt in dat de politiek eigenlijk tegen haar eigen beleid ingaat. Bewoners zouden een recht moeten hebben op een geldend bestemmingsplan.

5. Representativiteit en diversiteit

Een brede, representatieve en dus diverse vertegenwoordiging van een gebied is een belangrijke succesfactor. Tegelijkertijd is dat een illusie. Vaak participeert slechts een kleine (20%) en vaste groep betrokkenen actief bij ontwikkelingen. Deze bewoners en ondernemers vormen geen afspiegeling van hun wijk of buurt. Bewoners hebben ook niet in alle fasen (van abstract naar concreet) van een project even veel zin of mogelijkheden om mee te praten. Het profiel en daarmee het standpunt van bewoners en ondernemers verandert daardoor ook. Wat betekent dat er niet zo iets is als 'de mening van de bewoners'. Soms zijn de visie of de belangen van bewoners tegenstrijdig.

Uitkomsten:

Gevoed door jaren van minstens teleurstellende ervaringen rond bewonersparticipatie bestaat bij veel mensen twijfel over de slaagkans van a) het protocoltraject en b) het effect van het protocol als het er eenmaal is.

Ongeveer de helft van de aanwezigen hecht niet heel sterk aan het apart regelen van representativiteit en diversiteit. Men is van mening dat vroegtijdige en heldere informatie al veel zou betekenen voor het activeren van een grote groep bewoners.

In vervolg op het bovenstaande: ongeveer een kwart van de aanwezigen gaat zo ver als te zeggen dat er niet alleen sprake moet zijn van informatie van derden aan de bewoners, maar dat bewoners ook zelf nadrukkelijk moeten worden uitgenodigd met regelmaat hun ideeën over hun woonomgeving tekenbaar te maken. Als ze bewonersparticipatie werkelijk serieus neemt zou de gemeente alles in het werk moeten stellen om dergelijk proactief overleg van bewoners op wijkniveau van de grond te tillen en hierin (ook financieel) faciliterend moeten optreden.

De andere helft van de aanwezigen hecht wel aan een aparte paragraaf in het protocol voor het regelen van diversiteit/representativiteit. Belangrijk argument is dat vooral allochtone bewoners, mogelijk door een andere culturele achtergrond, niet gewend of geneigd is om zich met de inrichting van hun fysieke woonomgeving te bemoeien. Aangezien zij wel een groot deel vormen van de Rotterdamse bevolking moet ook hun inbreng op de een of andere manier gewaarborgd zijn. Hoe is nergens specifiek beantwoord.

Een belangrijk instrument voor enerzijds de verspreiding van informatie en anderzijds het peilen van zoveel mogelijk meningen van bewoners zijn de bestaande bewonersorganisaties. Zij vormen een intermediair tussen gemeente/projectontwikkelaars en bewoners. Als het goed is weten zij wat er aan wensen en kritiek leeft in de wijk en hebben zij de middelen om dat kenbaar te maken. Uiterste activiteit en inzet van alle denkbare middelen – mededelingenbord, (elektronische) nieuwsbrief, voorlichtingsavonden etc – is hier geboden. Sommigen vinden dat de gemeente hierin ondersteuning zou moeten bieden. Anderen zijn huiverig voor verlies van onafhankelijkheid dat daarmee gepaard kan gaan.

Realistisch is, zeggen veel aanwezigen, om ervan uit te gaan dat zonder extra inspanningen het feitelijke participatiewerk door een kleine groep van minimaal 45+-ers, meest autochtone bewoners wordt gedaan. Afhankelijk van hun inzet zullen zij meer of minder andere bewoners bereiken. Als de

gemeente (zie boven) ook deze poot in de gouden driehoek echt van betekenis vindt, zal zij alles uit de kast moeten halen om deze groep minstens te ondersteunen.

9. Permanente en eerlijke feedback (transparant)

Het vertrouwen in de overheid en ontwikkelaars is niet bij voorbaat gegarandeerd. Voor bewoners en ondernemers is een transparant proces, waaronder eerlijke feedback, en begrijpelijke taal essentieel. Dit betekent dat de ruimte voor samenspraak helder is, dat de (on)mogelijkheden eerlijk worden gecommuniceerd en dat betrokken blijvend worden geïnformeerd over proces en inhoud. Alleen zo worden de overheid en marktpartijen een betrouwbare partner waar afspraken mee gemaakt kunnen worden.

Uitkomsten:

Er zijn in de gesprekken – als daar naar gevraagd werd - nauwelijks positieve ervaringen naar voren gebracht van een transparante en eerlijke overheid en marktpartijen. Er is merkbaar weinig vertrouwen van bewoners in de overheid door negatieve ervaringen in het verleden:

- Bewoners hebben soms het gevoel te worden ‘geparkeerd’ in een klankbord groep en op die manier mond dood gemaakt.
- De politiek is niet doorzichtig, politici niet betrouwbaar.
- Inspraak wordt in de vakantieperiode gepland.
- Ambtenaren wisselen van plek en daarmee verdwijnen gemaakte afspraken.
- Ook als je kijkt naar de verdeling van geld binnen een project is duidelijk dat participatie slechts franje is (relatief weinig middelen worden hieraan besteed).

Het gaat volgens de meeste aanwezigen om transparantie en eerlijkheid voor wat betreft de informatievoorziening (het hele verhaal vertellen), randvoorwaarden en de financiële kaders.

Het is een zacht onderwerp. Verbeteringen in de communicatie kunnen gerealiseerd worden op twee vlakken: in elk traject zal op maat en verschillend moeten worden gecommuniceerd en door het inzetten van creativiteit bij het aanbieden van informatie. Communiceer dus veel gedetailleerder op maat van de bewoners die er behoefte aan hebben, zorg voor digitale toegankelijkheid, zorg dat je divers bent in de kanalen die je kiest (tijden waarop bijeenkomsten worden georganiseerd (overdag en 's avonds), openingstijden informatiepunten etc.).

Er moet een mentaliteitsverandering bij de overheid plaatsvinden, wil dit protocol een succes worden. Bewoners mogen niet langer worden gezien als lastpakken die de boel ophouden. Bewoners weten het meest over hun buurt en vormen geen gelijkwaardige partners in de driehoek. Bewoners

hebben niet het gevoel dat de overheid voor hun belangen opkomt, maar dat zij aan de kant van de marktpartijen staan.

Een mogelijke toets voor het beoordelen van de participatie is dat in een definitief plan altijd te herleiden is wat er met de inbreng van bewoners is gedaan: bijvoorbeeld verwerkt, onderbouwd niet meegenomen of onderwerp van nader onderzoek.

Van de politiek en overheid wordt gezegd dat deze vaak meerdere petten hebben. Dat maakt ze onbetrouwbaar. Op de vraag of bewoners wel een betrouwbare partner kunnen zijn antwoordt men 'ja', omdat bewoners maar één pet op hebben.

Het advies is; geef de bewoner een budget om zich professioneel te laten ondersteunen en maak de ambtenaar ondergeschikt, op deze manier is er erg veel mogelijk.

10. Contract of contact

Opdracht is om te komen tot een stedelijk protocol voor bewonersparticipatie. Verschillende gemeenten zijn ons hierin al voorgegaan, met wisselend succes. Voorwaarde om dit werkend te krijgen is dat er draagvlak is voor de inhoud maar zeker ook de vorm van het protocol. Moet het een convenant worden of werkt een gedragscode in de praktijk beter?

Uitkomsten:

Er wordt verschillend gedacht over de vorm van het protocol. Deelnemers geven aan dat het goed zou zijn als er omgangsvormen vastgelegd worden waarin alle partijen gelijkwaardig zijn. Omgangsafspraken zijn er om onfatsoenlijk gedrag te voorkomen.

Reactie op het dilemma is dat het is allebei nodig, zowel een vorm van contract als doorlopend goed contact.

Een convenant moet bindend zijn als een wet.

Gebruik niet de term regels, maar maak bindende afspraken met elkaar over hoe je het proces organiseert.